

• WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI PRZYJAZNY DZIECKU •

JAK REPREZENTOWAĆ MAŁOLETNIEGO POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU KARNYM

METODYKA PRACY KURATORA PROCESOWEGO

A. Zasady ogólne

I. Cele i zadania kuratora

1. Głównym celem działania kuratora ustanowionego do reprezentacji małoletniego w postępowaniu karnym jest zagwarantowanie realizacji i poszanowania praw dziecka oraz ochrona jego interesów procesowych.
2. Kurator podejmuje działania ze szczególną starannością i bez nieuzasadnionej zwłoki.
3. W wykonywaniu swoich zadań kurator kieruje się wyłącznie dobrem dziecka i podejmuje czynności na jego korzyść.
4. Na potrzeby postępowania kurator jest zobowiązany do zapoznania się ze wszelkimi dostępnymi informacjami dotyczącymi sytuacji dziecka, mającymi znaczenie w toczącym się postępowaniu karnym, w szczególności:

- a) ewentualnymi specjalnymi potrzebami dziecka, zwłaszcza związanymi ze stanem zdrowia i niepełnosprawnością, niewystarczającą znajomością języka polskiego lub innymi okolicznościami wpływającymi na sytuację i bezpieczeństwo dziecka;
- b) innymi postępowaniami toczącymi się w odniesieniu do dziecka;
- c) możliwości udziału dziecka w czynnościach procesowych.

5. Kurator bierze czynny udział w czynnościach procesowych, posiedzeniach sądu i rozprawach na wszystkich etapach postępowania karnego.

II. Reprezentacja przez kuratora

1. W przypadku czynności objętych przymusem adwokacko-radcowskim kurator, niebędący adwokatem lub radcą prawnym, występuje do sądu o przyznanie dziecku pełnomocnika z urzędu niezwłocznie od podjęcia informacji o tej czynności.
2. Kurator wykonuje osobiście czynności związane ze sprawowaniem swojej funkcji.

III. Kontakt kuratora z dzieckiem

1. W toku wykonywania praw dziecka w postępowaniu karnym, o ile wiek, stopień rozwoju i dojrzałości oraz właściwości i warunki osobiste dziecka na to zezwalają, kurator nawiązuje i utrzymuje z nim kontakt.
2. Kurator kontaktuje się z dzieckiem w celu:
 - a) realizacji jego praw procesowych;

- b) udzielenia informacji o roli kuratora;
- c) wysłuchania jego zdania.

3. Kurator powinien zapewnić, aby jego kontakt z dzieckiem:
 - a) odbywał się w przyjaznej dla dziecka atmosferze;
 - b) odbywał się w miejscu, w którym dziecko czuje się komfortowo;
 - c) odbywał się z poszanowaniem godności i prywatności dziecka;
 - d) gwarantował dziecku swobodę wypowiedzi;
 - e) odbywał się w terminie i czasie dostosowanych do wieku dziecka.
4. Kurator podczas kontaktu z dzieckiem używa języka dla niego zrozumiałego, w razie potrzeby wyjaśniając znaczenie określonych pojęć czy instytucji procesowych.

IV. Kontakt kuratora z rodzicem / innymi osobami

1. O ile nie jest to sprzeczne z dobrem dziecka, kurator podejmuje kontakt z rodzicem niebędącym osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, opiekunem lub osobą wskazaną przez dziecko.
2. Celem kontaktu z wyżej wymienionymi osobami jest uzyskanie informacji o dziecku, jego sytuacji rodzinnej i środowisku, niezbędnych do prawidłowego reprezentowania dziecka, a także udzielenie informacji o roli kuratora.
3. O ile nie jest to sprzeczne z dobrem dziecka, kurator informuje rodzica w szczególności o:
 - a) sposobie zakończenia postępowania przygotowawczego i sądowego;
 - b) w razie potrzeby – innych decyzjach i czynnościach procesowych, np. terminach rozpraw lub posiedzeń sądowych, orzeczonych środkach zapobiegawczych, złożonych środkach odwoławczych;
 - c) w razie potrzeby – podejmowanych przez siebie działaniach.
4. Kurator powinien przekazywać informacje wymienione w punkcie 3. w formie pisemnej lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

V. Poufność działań kuratora

1. Kurator ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących dziecka, a uzyskanych w związku z wykonywaniem swojej funkcji.
2. W razie powołania na świadka w postępowaniu, kurator powinien powołać się na tajemnicę zawodową, o ile jest nią związany.

3. Informacje uzyskane w toku wykonywania funkcji kuratora, stanowiące dane osobowe, podlegają ochronie na zasadach określonych w przepisach szczególnych.

VI. Pomoc i wsparcie

Jeśli kurator uzyskał informację o potrzebie udzielenia dziecku pomocy lub wsparcia, w szczególności pomocy psychologicznej lub psychiatrycznej, wskazuje małoletniemu i rodzicowi niebędącemu osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, opiekunowi lub osobie wskazanej przez dziecko odpowiednie instytucje lub organizacje, które taką pomoc lub wsparcie oferują.

VII. Zawiadomienie sądu opiekuńczego

W razie zaistnienia przesłanek do wszczęcia w sprawie dziecka postępowania opiekuńczego, o ile takie postępowanie nie zostało już wszczęte, kurator powinien złożyć do organu procesowego wniosek o zawiadomienie sądu opiekuńczego w trybie art. 23 kpk lub wniosek o zastosowanie środka z art. 43c kk.

VIII. Pełnoletniość pokrzywdzonego

1. W przypadku, gdy pokrzywdzony osiągnie pełnoletniość w trakcie postępowania, kurator przekazuje mu informacje o stanie sprawy, podjętych działaniach i informuje go o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do złożenia wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu.
2. W przypadku opisywanym w punkcie 1. kurator niezwłocznie informuje organ orzekający oraz sąd opiekuńczy o zaprzestaniu wykonywania funkcji kuratora z uwagi na pełnoletniość pokrzywdzonego.

B. Czynności kuratora – postępowanie przygotowawcze i sądowe

I. Czynności kuratora

1. Jeśli kurator został ustanowiony w sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek lub z oskarżenia prywatnego, niezwłocznie po ustanowieniu, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, składa wniosek lub akt oskarżenia.
2. Niezwłocznie po ustanowieniu kurator zapoznaje się z aktami sprawy oraz podejmuje inne niezbędne czynności.
3. Kurator zapoznaje się z materiałami postępowania, a także – w razie potrzeby – składa wniosek o uzupełnienie postępowania przygotowawczego.

II. Oskarżyciel posiłkowy

Kurator do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego składa oświadczenie o występowaniu w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

III. Prywatny i subsydiarny akt oskarżenia

1. Jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka, kurator wnosi i popiera prywatny akt oskarżenia w sprawie, w której dziecko jest pokrzywdzonym.
2. Jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka, kurator wnosi subsydiarny akt oskarżenia. Kurator, który nie jest adwokatem lub radcą prawnym, występuje o przyznanie pełnomocnika z urzędu do czynności sporządzenia i złożenia subsydiarnego aktu oskarżenia.

IV. Przesłuchanie dziecka

1. Kurator podejmuje środki prawne, by przesłuchanie odbyło się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (art. 185a–185d kpk) oraz w warunkach zapewniających poszanowanie praw dziecka. Kurator powinien zapoznać się ze standardami „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka” oraz „Jak zorganizować przesłuchanie dziecka”¹.
2. Kurator bierze czynny udział w przesłuchaniu dziecka, w szczególności informuje organ prowadzący przesłuchanie o istotnych kwestiach dotyczących dziecka, w tym specjalnych potrzebach, mogących wpływać na przebieg tej czynności.
3. W razie potrzeby kurator składa odpowiednie wnioski w celu zapewnienia podczas przesłuchania obecności osób, które są konieczne z uwagi na specjalne potrzeby dziecka, w szczególności biegłego sądowego określonej specjalizacji i tłumacza.

V. Postępowanie przed sądem

1. Udział kuratora w rozprawie jest obowiązkowy.
2. Kurator podejmuje czynności prawne, by zapewnić ochronę prywatności pokrzywdzonego, w szczególności poprzez złożenie wniosku o wyłączenie jawności rozprawy w całości lub części, oraz reaguje na próby obciążenia

¹ Broszury „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka” oraz „Jak zorganizować przesłuchanie dziecka” opracowane przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, skonsultowane z Ministerstwem Sprawiedliwości, Stowarzyszeniem Sędziów Polskich „Iustitia” oraz Polskim Towarzystwem Psychologicznym.

pokrzywdzonego winą za popełnienie przestępstwa lub próby znieważania, znieważania, jak i naruszenia jego dóbr osobistych.

VI. Działania kuratora w postępowaniu

1. Kurator wnosi na podstawie art. 9 § 2 kpk o zastosowanie wobec podejrzanego/oskarżonego adekwatnych środków zapobiegawczych, w szczególności: tymczasowego aresztowania, dozoru Policji, zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu, zgłaszania się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadomienia organu o zamierzonym wyjeździe oraz terminie powrotu, zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami, zakazu przebywania w określonych miejscach, zakazu zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość lub nakazu okresowego opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.
2. W razie potrzeby kurator podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia dziecku środków ochrony przewidzianych w ustawie o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.
3. Kurator zgłasza, o ile jest to zasadne, wnioski w zakresie kary, środków probacyjnych, środków karnych, ze szczególnym uwzględnieniem:
 - a) zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
 - b) zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;
 - c) zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
 - d) nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
 - e) obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

C. Środki zaskarżenia

1. Kurator wnosi, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, środki zaskarżenia od decyzji procesowych, czynności niebędących postanowieniami lub zarządzeniami podejmowanymi w postępowaniu przygotowawczym oraz skargę na bezczynność organu procesowego, niekorzystnych dla interesu dziecka.
2. Kurator w przypadku niewniesienia środka odwoławczego lub niewniesienia wniosku o ściganie uzasadnia swoją decyzję na piśmie i przekazuje ją sądowi opiekuńczemu oraz informuje o tym rodzica niebędącego osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, lub opiekuna dziecka.

D. Postępowanie wykonawcze

1. Kurator informuje dziecko i rodzica niebędącego sprawcą przestępstwa lub opiekuna dziecka o możliwościach działania w ramach postępowania wykonawczego, w szczególności w sytuacji warunkowego zawieszenia wykonania kary oraz warunkowego umorzenia postępowania karnego.
2. Kurator informuje dziecko i rodzica niebędącego sprawcą przestępstwa o możliwości złożenia:
 - a) wniosku o uzyskanie informacji o zwolnieniu skazanego z zakładu karnego po odbyciu kary, zwolnieniu sprawcy z zakładu psychiatrycznego po uchyleniu lub zmianie środka zabezpieczającego, ucieczce skazanego z zakładu karnego lub zakładu psychiatrycznego, a także o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu: przepustki, czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub na czasowy pobyt poza zakładem psychiatrycznym pod opieką członka rodziny lub osoby godnej zaufania, przerwy w wykonaniu kary lub warunkowego zwolnienia;
 - b) wniosku o podjęcie zawieszono postępowania;
 - c) wniosku o zarządzenie wykonania kary po zbawieniu wolności.

Metodykę pracy kuratora opracowała Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę we współpracy z grupą ekspertów składającą się z przedstawicieli środowiska prawniczego, naukowego, psychologów oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Metodyka została skonsultowana z Naczelną Radą Adwokacką, Stowarzyszeniem Sędziów Rodziny w Polsce, Okręgową Izbą Radców Prawnych w Warszawie oraz Rzecznikiem Praw Dziecka.

